

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 3.

Ljubljana, 1. svečana 1896.

XXXVI. leto.

Vsebina: Svojim o svojem. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — J. Ravnikar: Martin in Jera. — Jakob Dimnik: Narodopisna češko-slovanska razstava v Pragi l. 1895. — Listek. — Občni zbor „društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeh.

Svojim o svojem.

Predolgo že nas duh temè pritiska.

J. Cimperman.

III.

(Konec.)

Učitelj je na deželi duša socijalnemu življenju in narodnemu gibanju. Na sto strani mora cepiti svoje moči. Šola sama na sebi mu daje obilo posla. Saj vemo, da so šolske sobe večinoma prenapolnjene. In čim več šolskih otrok, tem več dela. Koliko povzroča opravljanje in koliko rabi časa samo popravljanje šolskih nalog! Toda ko se zapró vrata šolske sobe in pisarnice, odpró se druga. Občinsko tajništvo je malone povsod v rokah učiteljevih. In dandanes imajo občine toliko posla, da vzame njega vestno izvrševanje učitelju-tajniku skoro ves prosti čas. Naše posojilnice kličejo v svoje odbore učitelje ter jim prepuščajo zamudno in odgovorno delo. Kjer jih ni, tam jim stojé učitelji ob zibeli. Kmetijske podružnice zahtevajo tudi svoj del. Večinoma jih rodijo učitelji, kateri vzbujajo veselje do umnega kmetijstva, do umne sadje in trtoreje na šolskih vrteh. Šolski vrtovi so prave učilnice, ki so svojim šolskim občinam velike dobrotnice. Koliko naših vasij bi bilo še sedaj brez sadnega drevja, da nimajo šolskega

vrta. Na stotine požlahtnjenih dreves se leto za letom presadi iz šolskega vrta v grmičasta in prazna zemljišča. Naša narodna društva, ki so po deželi k zburanju narodne zavesti in omike neobhodno potrebna, rabijo učiteljeve pomoči. Če drugega nič, vzgaja on pevske zборе in z umetnim petjem zatira tisto hripavo in neolikano kričanje po vaških gostilnicah. In kakó blaži lepa pesem preprosto a dobro srce našega kmeta! Cerkvenega petja nam skoraj ni treba omenjati. Za njega dostojnost in povzdigo potrebuje učitelj mnogo, mnogo časa. Za dobe svojega izobraževanja prejme ravno v tem predmetu malo praktičnega znanja. Izvežba se šele takrat, ko že dlje časa vodi kje na kmetih cerkveno petje.

Omenili bi lahko še to in ono, a menimo, da zadostuj, saj se iz povedanega že razvidi, da je učiteljevo delo med prostim ljudstvom sicer tiho in mirno, a plodonosno in koristno, vredno, da se upošteva in ceni.

Takó porabi učitelj ves svoj čas. Mnogo dela, katerega ne more izvršiti med šolskim letom, odloži na počitke. In takó mine dan za dnevom tolikokrat nam očitanih počitnic, a pravega počitka največim učiteljem vrlo malo ostane. O učiteljih-vojakih še ne govorimo! Ko bi se vsaj to dalo kakó izpremeniti.

Da drug drugemu olajšamo težavni in vsestranski svoj posel, treba, da vzbudimo in ohranimo vzajemno delovanje in pravo medsebojno prijateljstvo.

Temu negovanju vzajemnega delovanja in prijateljstva pravo mesto so naša društva, naši shodi. O pomenu teh več govoriti, bilo bi nepotrebno. Saj ve vsak, kakó si časih želi odkritega in dobrega tovariša, s katerim lahko pregovori pametno in moško besedo. Nikjer ni učitelj takó domač, kakor med svojimi tovariši. Znani so nam slučajji, da je učitelju dražja družba njega tovarišev, nego lastni dom. Na društvenih shodih se medsebojno natančneje spoznavamo, utrjujemo kolegijalnost in širimo ugled. Žal, da na takih shodih največ društveni predsedniki pozdravljajo same učitelje. Učiteljice so že redkeje nasejane, a še redkeje neučitelji. Toda o tej točki nečemo več trošiti besed, saj smo v začetku o tem dokaj resnic napisali. Nekaj pa rečemo: naša dolžnost je, da ohranimo življenje našim društvom, katera nam naj bodo zavetišča in ognjišča navdušenja in ljubezni do dela na svojem polji. Bodimo prijatelji med seboj, ne prijatelji z besedo, prijatelji v srcih! Kaj ne vzmore prijateljstvo! Kdor se odteguje učiteljski družbi, ta bi danes raje nego jutri zamenjal svoje učiteljstvo s čimerkoli, da bi mu le toliko neslo, kakor mu nese učiteljstvo.

Toda kaj hočemo? Vsakteremu je znana resnica, da ima vsako telo svojo senco.

IV.

Še dveh točk se moramo pod tem zaglavjem dotakniti. Naša dolžnost je, da dosežemo v šoli kolikor več uspehov in da ne obkladamo mladine s pretežavnim delom, kar pa seveda pri sedanjem učnem črteži skoro ni mogoče.

O metodah, o potih in načinih poučevanja so naši in tuji pedagogi že na dolgo in široko razpravljali, takó da človek že časih res išče metodo prave metode. Da nam je treba v dosego učnih uspehov ravne smeri, kateri ob levi in desni ne zevajo prepadi, da se vanje lahko prekucne zavoženi tir poučevanja, to je jasno kot beli dan. Ali vsa taka metoda se ne kaži samo v učiteljevem postopanju, treba je, da nje prirodnost, lahkoto in — rekli bi — nje nastanek sam iz sebe, razvidi tudi otrok. Kakó je pač to mogoče? Tu ni mesta, da bi o tem več govorili, storiti hočemo to drugipot zase. Opomnimo pa, da mislimo tu na popolno preosnovo naših šolskih knjig, sosebnó beril in slovníc. Pritegnili nam bodo tovariši, da je naša sodba opravičena. Ko bi imeli mesto deset berilnih odstavkov jeden sam, v katerem stoj vsaka beseda na svojem mestu, v katerem imej vsak stavek svojo glavo, konec, misel in jedro — dosegli bi več in to lahkotno. Takisto bi treba slovnico na vseh konceh pristríči; ne toliko slovenski slovnici, to nujno operacijo želimo našim nemškim slovnícám.

Poučevanje nemškega jezika beli učitelju glavo in povzroča učencu mnogo bridkih trenutkov. Sila je, da tisti, kdor čuti v sebi moč, stopi na delo in začne misliti, kakó bi se pomagalo na obe strani. Priporoča se nam takozvana prirodna metoda. Po naših mislih se bi na ta način največ doseglo, a treba je pred vsem, da se te nemške knjige (berila), katere imamo sedaj, odstranijo in nadomeste z drugimi, ki naj družijo v sebi berilo zajedno s slovnico. Zatorej naj pa naši šolniki prično delati, da bomo v kratkem dobili knjige, ki bodo pisane takó, da se olajša učenje tega predmeta, in da se bodo dosegli še večji vspehi, kakoršni se dosežejo sedaj z nemalim trudom.

To je zadeva, ki gre v šolsko sobo, iz katere je prišla. Upamo, da nam bo do konca leta „Tovariš“ zopet nabral obilo nasvetov, razprav in prizorov iz naših učilnic.

* * *

H koncu smo si prihranili nekaj besed o učiteljskem konviktu. Prvo leto je minilo, kar je začelo to društvo resneje delovati. Med našim učiteljstvom so se takoj pojavili glasovi zanj in proti njemu. Glasovi proti njemu so se menda že precej pogubili, in jedna želja jedini sedaj slovensko učiteljstvo, da bi nam Bog dal učakati

dne, ko bomo odтворili vrata v hišo, ki bodi dom naših otrok, njih zavetišče in vzgojevališče.

S tem je utemeljena potreba takega konvikta in odstranjeni dvomljivi ugovori. Nastane samo vprašanje, kakó nam je postopati, da si postavimo tak najlepši spomenik očetovske ljubezni do svojih otrok in požrtvovalnosti svoje poleg vseh pičlih dohodkov in drugih izdatkov. Resnično: treba je požrtvovalnosti in sicer največje požrtvovalnosti. Svetujemo, da se naj vsak učitelj, vsaka učiteljica zaveže, da mesečno plača kak znesek svojemu nadučitelju, kateri potem ob polletji ali koncem leta odpošlje ta denar blagajniku v Ljubljano. Takó ne bo nihče zaradi tega trpel, a koncem leta bomo imeli lepo vsoto in prepričali se bomo lahko, kje je šola, kje in kateri so učitelji, ki so v tem letu največ žrtvovali za naš konvikt. Prosimo, naj nam naznanijo tovariši, kje se bodo uvaževale te naše besede in kje so se ustanovile take — recimo — hranilnice. Priobčiti hočemo njih imena v svojem listu, da takó vzbudimo nekako tekmovanje.

Starejši naši tovariši, kateri so z velikimi stroški že vzgojili svoje otroke, ti nam morajo sedaj še posebno priskočiti na pomoč. Naj nikdar ne mislijo, da ni treba dati beliča izpod palca, ker so oskrbeli svojo rodbino. Ravno zató, ker nimajo več teh stroškov, lahko darujejo mnogo več v pomoč svojim tovarišem. Hvaležnost jim bodi naše plačilo.

Delajmo! — Z delom dosežemo vse!

Najbrže, da mi ne čakamo onega zgoraj omenjenega dneva, a saj je za nami rod, kateri naj uživa na naših mestih lepše dneve trudapolnega življenja! Kar storimo, storimo le nekaj, dela ne zmanjka nikdar. Bog ve, kaj si bodo še izmislili naši potomci. A vse misli naj bodo zdrave in pametne!

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

C.

Viteški redi in odlikovanja.

(Dalje.)

Viteške rede delimo v duhovne in posvetne. Posvetne viteške rede so ustanovili vladarji, da odlikujejo ž njimi zaslužne možé.

Duhovna viteška reda sta:

1. „Nemški viteški red“, katerega so ustanovili kot bratovščino bremski trgovci v Jeruzalemu. V tretji križarski vojski je pri

obleganji trdnjave Akon Friderik Švabski povzdignil bratovščino v viteški red leta 1190. Redovniki nosijo bel plašč s črnim križem na prsih. Po izgubi svetih dežel se je preselil red najprej v Benetke, potem pa na Prusko. Za reformacije je pristopilo mnogo redovnikov lutrovi veri, katoličanstvu zvesti redovniki pa so se preselili v Avstrijo. V zadnjih stoletjih so večkrat prestrojili nemški red, kateri ima sedaj v nekaterih krajih (na Kranjskem n. pr. v Črnomlju, Metliki, Podzemelju, Semiču in Vinici, na spodnjem Štajerskem v Veliki Nedelji, Ormožu, Središči, Sv. Miklavžu pri Ormožu in Sv. Tomažu pri Veliki Nedelji) dušno pastirstvo, v obče pa prostovoljno zdravstveno službo v vojni. Veliki mojster nemškemu viteškemu redu je sedaj nadvojvoda Evgen.

2. „Neodvisni red svetega Janeza ali malteški red“ so ustanovili v Jeruzalemu laški trgovci iz mesta Amalfi. Branil je krščanske božjepotnike in se vojskoval zoper mohamedance. Redovniki imajo črn plašč z belim križem na prsih. Ko so bili kristjani izgubili svete dežele, preselil se je red na otok Ciper, pozneje pa na Rodos in početkom novega veka na otok Malto. Napoleon I. je vzel vitezom l. 1798. otok Malto. Malteški red je sedaj v Avstriji in je prevzel l. 1875. prostovoljno zdravstveno službo na železnicah v slučaju vojne. Malteški red ima tudi svoj hospic v Jeruzalemu.

Posvetni viteški redi so:

„Red zlatega runa“, katerega je ustanovil vojvoda burgundski Filip III. Dobri l. 1430. v mestu Brügge, ko se je v tretjič oženil z Izabelo, hčerjo portugalskega kralja Jovana I. Zlato runo nas spominja pravljice o Jazonu in Argonavtih, ki so se vozili v Kolhido in tam z veliko nevarnostjo vzeli zlato runo. Red zlatega runa je imel ščititi cerkev. Po smrti cesarja Karola V. so se združile burgundske dežele s Špansko, in odslej so bili španski kralji veliki mojstri tega reda, ki je bil najvišje odlikovanje na Španskem. V španski nasledstveni vojski je dobil cesar Karol VI. špansko Nizozemsko in za se zahteval dostojanstvo velikega mojstra. Tako je postal red zlatega runa najvišji avstrijski red. Imejitelj in suverên tega reda je Nj. c. in kr. apostolsko Veličanstvo cesar Franc Jožef I. Redov znak, na katerem visi zlato runo, ima napis „Pretium laborum non vile.“

„C. kr. vojaški red Marije Terezije“ je ustanovila cesarica Marija Terezija v sedemletni vojski v spomin slavne zmage pri Kolinu dné 18. rožnika 1757. l. v priznanje posebne vojaške hrabrosti. To je najvišji avstrijski vojaški red. Po pravilih ima pravico do tega reda vsak častnik za izvanredno pogumno dejanje, katero je izvršil iz prostovoljnega notranjega nagiba. Tudi častniki inozemskih držav morejo dobiti ta red. Veliki mojster je cesar. Red se deli v veliki križ, komanderski križ in viteški križ. Vitezi tega reda dobé dedinsko plem-

stvo in tudi določeno pokojnino. Udove s tem redom odlikovanih častnikov imajo polovico dotične pokojnine.

Marije Terezije reda znak je zlat, belo emeliran križ z napisom „Fortitudini“ (za hrabrost) in ima na zadnji strani črke M. T. F. (Maria Theresia et Franciscus). Triprogasti trak je v sredi bel, na straneh rdeč. Vitez tega reda je bil n. pr. slavni naš rojak Čehovin.

„Kraljevi ogerski red sv. Štefana“ je bil ustanovljen po cesarici in kraljici Mariji Tereziji 5. vel. travna l. 1764. v čast sv. Štefanu, prvemu kralju ogerskemu. Število vitezov je omejeno na 100. Red se deli v veliki križ, komanderski križ in mali križ. Veliki mojster je cesar Franc Jožef I. Redov znak je zeleno emeliran križ z napisom „Publicum meritorum praemium“ in s črkama M. T. Red visi na zelenem traku z rdečo progo v sredi.

„Avstrijski-cesarski Leopoldov red“ je ustanovil cesar Franc I. 8. prosinca l. 1808., Red se deli v veliki križ, komanderski križ in viteški križ. Veliki mojster je cesar. Redov znak je s cesarsko krono pokrit osemosti rdeče emeliran zlat križ z belim robom in napisom „Integritati et merito“ in s črkami F. J. A. (Franciscus Imperator Austriae). Na zadnji strani je geslo „Opes regum corda subditorum“. Trak je rdeč z belim robom.

„Avstrijski-cesarski red železne krone“. Red je ustanovil Napoleon I. v Italiji l. 1805., ko se je dal venčati z lombardsko železno krono. „Železna krona“ se imenuje, ker je bajè ozki železni obroč na njej izdelan iz žreblja od Kristovega križa. Leta 1814., ko je bil Napoleon premagan, odpravili so red železne krone. Avstrijski cesar Franc I. pa je 12. svečana l. 1816. zopet ustanovil red kot odlikovanje za civilne in vojaške osebe. Red železne krone se deli v tri vrste. Vitezi I. vrste postanejo ob enem pravi tajni svétniki, vitezi II. in III. vrste pa dobé le včasih plemstvo. Redov znak kaže železno krono pod avstrijskim dvoglavi orlom in visi na rumenem traku z višnjevim robom.

„Cesarski-avstrijski Franc Jožefov red“ je ustanovil cesar Franc Jožef I. dné 2. grudna l. 1849. v priznanje posebne zvestobe in zaslug v vojski in miru. Red se deli v veliki križ, komturni križ in viteški križ. Redov znak je rdeče emeliran zlat križ s črkama F. J. na okroglem, belem srednjem polji. Tudi ima s črkama V. U. (viribus unitis) naznačeno cesarjevo geslo. Nad križem je cesarska krona. S tem redom odlikovani ga nosijo na rdečem traku.

„Red zvezdnega križa“ je ustanovila cesarica Eleonora, cesarja Leopolda I. mati, 18. kimovca l. 1668. Ta red je najvišje odlikovanje za gospé visokega plemstva. Podeljuje ga cesarica, zaščitnica pa je kaka nadvojvodinja. Pravico do tega reda imajo omožene plemenite katoliške gospé, katere se bavijo z deli krščanske ljubezni in

strežejo bolnikom v bolnišnicah. Redov znak ima napis „Salus et gloria“ in se nosi na črno-svilnatem traku na levi rami.

„Častno znamenje za umetnost in vednost“ (literis et artibus) je ustanovil cesar Franc Jožef I. l. 1887. v priznanje posebnih zaslug za umetnost in vednost.

Poleg imenovanih odlikovanj je še ustanovil cesar Franc Jožef I. ta odlikovanja: „Vojaški zaslužni križec“ za častnike in njim jednake vojaške osebe, „zlato in srebrno svetinjo za hrabrost“ za vojake (izvzemši častnike) in „zlato in srebrni križec za zasluge“ (s krono ali brez krone) za civilne osebe (včasih tudi dobé to odlikovanje vojaki), „zlato svetinjo“ s cesarskim geslom „propiis meritis“, „vojno svetinjo“ z l. 1873. in „duhovni vojaški zaslužni križec“, „propiis meritis“ je ustanovil za vojaške duhovnike cesar Franc I. Nadalje še omenimo „svetinjo tirolske deželne brambe“ in „Salvatorjevo svetinjo“ mesta Dunaja.

(Dalje prih.)

Martin in Jera.

(J. Ravnikar.)

Predgovor.

(Dalje.)

Vnjej nam kaže vzorno mater, ki je steber rodbine, v kateri on vidi najprikladnejše mesto za нравstveno obnovitev človeštva, kar je izrečno povdarjal v svojem prejšnjem spisu: „Die Abendstunde eines Einsiedlers“, v katerem piše: „Hišni odnošaji človeštva so prvi in najodličnejši odnošaji narave. Zatorej si ti, hiša očetova, temelj vsakemu čistemu in naravnemu obrazovanju človeštva. Očetova hiša, si šola pravosti in države“! — Poleg Jere opisuje nam Pestalozzi Martina (Lienharda) kot človeka slabega, ali vender še rahlo čutečega in nepokvarjenega srca. On prizadeva mnogo skrbí dobri in skrbni ženi radi svoje nagnjenosti do pijače; no, ona ume še v pravem času vzdigniti ga iz duševne zaspanosti ter ga dovesti na pot kreposti. V ostalem je Martin vzgledna ličnost v povesti. Iz tega se vidi, da je Pestalozzi srečo rodbine — in po tem srečo vsega človeštva pričakoval bolj od častitih mater, kakor pa od očetov. To misel razvija on vstrajno in dosledno tudi v ostalih svojih spisih.

Kakor deluje požrtvovalno in s pravo ljubeznijo v svoji družini Jera, tako ravnata v bližnjem društvenem krogu, namreč v občini, predstojnik Matej (vlastelin Arner) in župnik Jakob (Ernst). Tudi njiju „srci sta na mestu“, ki bijeta za blagor naroda, kateri jima je izročen

od Boga in od višjih oblastij. Pazno motrita potrebe in tuge naroda ter gledata, da najdeta temu zdravila. Pred vsem pa je potrebno, da uničita zmaja, ki mori narod. Ta zmaj je personifikovan (poosebljen) v oskrbniku Stiskaču (Hummel), človeku brez srca, ali bolje povedano s srcem, polnim zavisti in zlobe, ki hlepi po dobrem siromaku, jemaje mu po sili in z zvijačo nedopustljive svetinje.

Drugi, tretji in četrti del te povesti so prišli na svetlo l. 1783., 1785. in 1787., ter imajo v pedagogičkem oziru veliko vrednost, a za narod pa nimajo posebne veljave.

Čim so namreč vničili in ukrotili glavnega kmetskega zapeljivca, začno se stvari povolnejše razvijati. S složnimi močmi se zdaj trudijo predstojnik, župnik, neki tovarnar bombaža (Meyer), poročnik (Glülphi) itd., da pomorejo siromašnemu narodu. Vse je navdajala misel, da je ljudstvu trajno in povoljno pomagati izključljivo le z dobro vzgojo in šolo. Poročnik, (pod tem imenom meni pisatelj najbrže samega sebe), izjavi sveto in očitno pred svetom: „Jaz hočem učitelj biti“ ter prevzame v splošno začudenje pouk v vaški šoli, ki je bil do sedaj jako zanemarjen. Poprej ga še najdemo pri Jeri, kjer se je učil od nje marsikaj koristnega; kajti ona dela neumorno v svoji hiši, skrbno vzgojevajoč in poučevajoč svoje otroke. Njena vzgoja je uravnana strogo naravi primerno. Otroke vadi samo v tem, kar spozna za potrebno. Sveto pismo ji je glavna knjiga, a inace uči več iz življenja, kakor iz knjige. Vrh tega vsega pa vežba otroke v primernem ročnem delu. Njena šola je bolj delalnica, kakor pa učilnica — Poročnik (Glülphi) se ni mogel zadosti načuditi njeni sposobnosti. Po prvem obisku ji obljubi, da pride jutri zopet. — „Čemu to, vi najdete jutri in vedno isto“, odgovori mu Jera; toda poročnik jo prijazno zavrne: „Sebe in svojega dela niste mogli z nobeno stvarjo boljše pohvaliti, kakor s temi besedami“. Navdušeni poročnik se poprime zdaj neustrašeno in razumno tega posla, a delo njegovo rodi obilo sadu; kajti občina se prenavlja.

Svojim čitateljem podajemo samo prvi del, ker ta je najzanimljivejši in najboljši. Ostali deli so, kakor smo že omenili, važni za pedagoge in izgubljajo več ali manj značaj pesniških umotvorov. Zbog tega celó v nemščini ni mnogo izdaj zadnjih treh delov. Pestalozzi sam je želel, da se prvi del smatra kot posebno delo, ki je kakor prava ljudska knjiga, namenjena tudi najprostejšemu vaščanu. Ker uprav mi Slovenci zeló potrebujemo v tem duhu pisanih knjig, moramo „Slovensko učiteljsko društvo“ le pohvaliti, da je sprejelo nasvet prelagateljev, izdati omenjeno knjigo. Sleharni razumen rodoljub pa mora priznati, da bi knjiga, doslovno preložena, ne vgajala po vsem potrebam našega naroda; zato smo tu in tam kaj predelali, da potem takem vstreza našim razmeram. Da bolje ugaja današnjim odnošajem,

morali smo marsikaj izpustiti; vsled tega ima prevod nekaj člankov manj, kakor pa izvirnik. Duh knjige pa s tem prav nič ne izgubi. Nadejamo se, da smo svoj namen dosegli tudi v tem, da smo s tem delom opozorili marsikaterega tovariša na izvirne spise slavnega pedagoga Pestalozzija.

Končno želimo še, da bi to krasno delo v slovenskem prevodu pri našem ljudstvu našlo isto pripoznanje ter rodilo isti blagodejni vpliv na domačo vzgojo, kakor pri Nemcih in drugih narodih, ki imajo že prevedeno v svoje jezike. Pri tem delu nas je vodila jedino le ljubezen do slovenskega naroda; smo li s prevodom kaj dosegli in koristili narodu — sodijo naj oni, ki so za to poklicani.

Na Nemškem je ta knjiga doživela mnogo izdaj — po več tisoč in tisoč odtisov. Ravno tako bi bilo za naš narod potrebno in koristno, da bi to knjigo imela vsaka slovenska hiša. —

V Mokronogu, v praznik sv. Jožefa 1895.

J. R.

(Dalje prih.)

Narodopisna češko-slovenska razstava v Pragi l. 1895.

(Jakob Dimnik.)

I.

3. Praga.

(Dalje.)

Cerkev sv. Vida na Hradčanih je največja in najdragocenejša svetinja češkega naroda, in to po svojem gotskem slogu in pa po svojih dragocenostih, znamenitostih in zakladih. V sredini velikega kraljevega dvorca stoluje stolna cerkev nad pobrežjem veltavskim in stostolpo Prago. Češki vojvoda sv. Vaclav je bil začetnik cerkvi sv. Vida l. 928. Tedaj je bila zidana v romanskem slogu. Boleslav II. je založil l. 973. škofijstvo praško. S tem je postala sv. Vida cerkev stolnica. Tuto, škof regensburški, ki jo je posvetil za sv. Vaclava, je položil na sv. Vida oltar rame tega mučenca. Vojvoda Bretislav I. l. 1039. pa je dal semkaj prinesiti telo sv. Vojteha (Adalbert).

Veliko nesreč je prebila cerkev, katerih naštevati bi najbrž ne zanimalo bralcev, zato le povem, da je l. 1341. Janez Luksemburški s svojim sinom Karolom se odločil, da bode na mestu stare cerkve sezidal novo gotsko po vzgledu francoskih cerkv. In res l. 1344. je bil položen temeljni kamen z veliko slovesnostjo in je pri tej priliki tudi praški škof od papeža Klementa VI. bil povišan za nadškofa.

Počasi se je zidanje nadaljevalo in še zdaj ni dozidana, bode pa v štirih letih. Imela bode cerkev tri zvonike, dva sta že dozidana in

skoro čisto dodelana, tretji bode pa na mestu zdajšnjega starega. In potem bo lepša in večja cerkev in tudi glavni stolp bode višji, kakor sv. Štefana na Dunaju.

Veliko je cerkev pretrpela za husitskih vojsk, po požaru 1541, in pa od kralja Friderika Falckega l. 1619. in 1620. in pa l. 1757. od Prusov. Pustimo to ter vstopimo v cerkev! Glej na desno je najznamenitiša kapela sv. Vaclava, katera je bila dodelana l. 1366. V kapelo so železna vrata, na katerih se še vidi tisti bončni držek, za kateri se je prijel sv. Vaclav, ko ga je napadel njegov brat in ubil. Stene kapele so ozaljšane s češkim dragim kamenjem, kakor ametisti, jaspisi, hrisoprasi itd., kateri so kakor posejani v pozlačeni gips. V tej kapeli so ostanki sv. Vaclava v pisanem mramornem nagrobku. Karol IV. jih je bil dal položiti v zlato krsto, iz katerega zlata je pa Karolov sin dal denarje kovati. Za oltarjem je sv. Vaclava srajca iz drota, in na levi strani v steni mali železni koš. Po pripovedovanji so devali vanj roko zatožencev, kadar so jih skušali z ognjem, kar je pa na prošnjo nadškofovo odpravil Karol IV. Lepa je podoba, predočujoča, kako je bil sv. Vaclav umorjen. V tej kapeli so se tudi oblačili kralji in kraljice v kraljevsko obleko pred kronanjem in so od tukaj šli potem v sprevodu do velikega oltarja. Zadnje kronanje je bilo, ko se je cesar Ferdinand Dobrotljivi ovenčal s češko krono. Čehi zmirom pričakujejo in prosijo, naj si tudi zdajšnji cesar Franc Jožef I. dene na glavo krono češko. Ali se bo ta želja Čehom izpolnila — ne vemo, pa iz srca želimo.

Razen kapele sv. Vaclava ima cerkev še drugih 11 kapel z dragocenimi oltarji in pa slikami; ustavi se pri grobu sv. Janeza Nepomuckega. To je krsta iz srebra in je najdražja reč, kar se kovinske cene tiče, kar je v tej cerkvi. Tehta svojih 37 centov in ima vrednost 210.000 gld., reci dvestodeset tisoč goldinarjev. V vojski l. 1866. so Janeza Nepomuckega odnesli na Dunaj, boječ se, da bi ga jim vzeli Prusi. Saj pa tudi lahko, to ni mala reč toliko srebra. In ker ravno govorim o sv. Janezu iz Nepomuka, naj povem, da je Bog, kakor znano, na čudežni način ohranil njegov jezik; najsi je bil vtopljen že l. 1393., torej pred 500 leti, vendar je njegov jezik, kakor bi bil živ. Hrani se v zlati kazalnici ali monštranci, ozaljšani s 1200 dijamanti in dragim kamenjem.

Pripovedovali so mi, da na praznik sv. Janeza N. t. j. 16. vel. travna na tisoče in tisoče ljudstva iz vseh, tudi oddaljenih krajev Češke in Moravske pride semkaj na grob na božjo pot Boga molit in sv. Janeza častit. Lepo je to in gotovo narod, ki časti take može, kakor je bil kanonik „Jan z Nepomuku“, zdaj svetnik sv. Janez, ne more izginiti.

Predaleč bi pa zašel, ako bi hotel opisovati vse druge znamenitosti praške, ker ima vsak kamen v stari Pragi svojo zgodovino.

Podajmo se v bubenški park — v narodopisno razstavo češko-slovansko. (Dalje prib.)

Listek.

Potres.

(Spisal Fr. Črnagoj.)

(Dalje.)

No, pa pojmo, saj tu-le sredi ceste je premrzlo pa predolgočasno“, odgovorim jaz.

Toda — — — tam je bil jednak strah in kmalu smo bili vsi sredi ceste. Pol vasi se je ondi zbralo, in v strahu smo hodili gor in dol, pri vsakem sunljaji vnovič trepetaje.

Sunek za sunkom se je ponavljal, grmelo in bučalo je — — — da so tekali ljudje zbegani sem in tja, molili so, vili roke in vpili. — — —

Slednjič smo se nastanili na župnijskem vrtu, kot na najbolj varnem kraju. V sredi vrta je bil cvetličan krog, v središču tega pa visoka vrtnica — tja so nanosili slame, in ženske so posedale v krog, s hrbtjiči proti sredi obrnjene.

Jaz sem sedel na stolu ter stiskal pod suknjo otroka v sami srajčici. — — —

„Francelj, to je kazen božja! Svet je spačen, spačen si pa tudi ti. Glej, zjutraj in zvečer ne moliš, pa večkrat ti uide vrage iz ust, kot pa sladko ime! Boljši moraš biti poslej!“ Tako sem si skesan trkal na prsa.

„Oh, saj ni čuda, če se podira svet, kakšni pa so ljudje — — — sami opravljivci, hinavci in preklinjavci!“ — — — tarnale so ženice.

Vsi pa smo ostali po potresu jednaki, ženice in jaz!

Mraz je postajalo čezdalje huje in zeblo me je po vsem životu, osobito pa v noge. Hodil sem po vrtu gor in dol, da se ugrejem, toda zaman.

„Ata maz je — — — pa hiša se tese“, oglosi se mi tudi Anica izpod suknje.

„Da, srček, mraz je, pa le potrpi pa k meni se stisni!“ — Kako naj bi ji bil tudi drugače pomagal?

„Škoda, škoda, da si nisem obul črevljev, grozno me zebe!“ vzdihnem slednjič.

„Grem pa jaz po-nje, gospod!“ oglosi se dekla.

„Ne, Franica, nevarno je, da se poslopje nad teboj podere, saj si videla, kako je bilo že prej razpokano!“ zavrnem jo jaz.

„O — saj za črevlje dobro vem, kar precej jih bom imela“, odgovori mi ona; poišče si kos sveče, naprosi neko prijateljico, da jo spremi vsaj do šole in že izgine v temo.

Šola je bila oddaljena kakih 50 korakov. Prišedši pred šolo, užge si dekla svečo in se poda v poslopje. Ni še bila sredi sobe, ko se prične vnovič tresti, grmeti in hruščati — — — bil je to tretji najhujši sunek ob pol jedne po noči.

Luč v šolskem poslopju ugasne, začuje se od tamkaj strašno podiranje, dekle pred šolo pa zakriči:

„Jezus, Marija — — šola se je podrla, šomaštrova Franca je pa notri!“

To je bil trenotek, katerega ne pozabim nikdar v življenji! — Srce mi je zastalo. — — —

„Glej, ti s svojim egoizmom si kriv njene smrti!“ — Ta očitek mi je legel takoj na vest.

K sreči ni bilo najhujše. Franica priskače čez nekaj časa zdrava k nam, v rokah pa vihti — — — par črevljev in oblačilice za Anico!

„Kaj si še živa? — — Kaj te ni podsulo? — — Kaj si pa vender storila, ko si bila v poslopju?“ — hitel sem tresoč se od razburjenja.

„O, samo v veži se je vse dol podrlo, jaz pa sem bila ta čas v drugi sobi. Ko sem slišala podiranje, mislila sem si: Ko se bo tam vse podrlo, bom pa šla venkaj — — pred pa ne.“

Malo je Franice za sedemnajst let, šibka je — — a srčna pa je! Čudim se ji še danes, da si je takrat sploh upala še vedno z novega v poslopje, ko bi bila morala biti vesela, da smo prvokrat srečno ušli! Čudim se ji, da ni strahu in groze skoprnela! In vender je užila ona v prvem trenotku potresa še največ strahu, ko so se ji — ležeči v jedilni shrambi (posebne sobice za deklo učitelju pač ni treba! Ironija!!) ko so se ji, pravim, krožniki, sklede in kozarci usipali z oglušnim ropotom in zvenčanjem s polic na njeno posteljo, da je bil potresni hrušč in trušč le še hujši. Čudim se ji, da si je upala v poslopje, v katerem je videla v prvem trenutku zevajoče, strašeče špranje v zidovji, da je šla v poslopje ne s prigovarjanjem, temveč ko smo ji še odgovarjali!

Pa še črevlje in oblačilice je prinesla! Najprvo je bilo treba obleči malo Anico; pač se je tresel otrok mraza — — prehladil se pač ni!

Na to pa še črevlje na noge! Ker sem moral držati otroka pod suknjo, morala mi je pomagati dekla.

„I — — kako pa, da se mi vidi jeden črevelj tako svitel? In prvi je težek, drugi pa lahek? — — A — — tako — — — glej, glej — — prvi črevelj je samec od vrtnega in nekoliko blaten, drugi pa od prazničnega para črevelj! — No, nič ne de, da bi le bila vsaj vsak za pravo nogo! Poskusiva!“

Vlečeva s Franico vsak za jeden trak ter obuvava črevelj, a ni šlo.

„Veš — — premeniti morava, ta ni za desno nogo“, pravim jaz. — „Res, na levo je pa šlo. Sedaj pa še drugega.“

„Tristo zajcev — — — ta je tudi za levo nogo!“ vskliknem jaz, „in ker je ta tesnejši, obuti morava tega na levo nogo. Onega z leve noge že spraviva na desno, ker je bolj zlečen.“

Tako je tudi bilo. Na desni nogi me je malo tiščalo, pa je že šlo. „Potrpljenje je božja mast.“

(Dalje prih.)

Občni zbor „društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“

(Dalje.)

Svesti si težavne naloge in velike odgovornosti, ki jo je odbor prevzel, lotil se je takoj in z vso marljivostjo prvega dela. V to svrhu so se sklicale seje odborove v dan 19. in 21. prosinca in 2. sušca t. l.; pri vseh pa je bil glavni predmet: razgovor o društvenem delovanji, kako in po katerih potih ter s kakimi sredstvi bi bilo mogoče društvu pridobiti več članov, daril in podpornikov.

Zato se je odbor obrnil s posebno okrožnico do prijateljev slov. učiteljstva, ki se je ponatisnila v večini slov. listov, za kar jim bodi tem potom najiskrenejša zahvala izrečena. Le-tá okrožnica pa se je razposlala tudi posebe natisnena v 500 izvodih s pravili vred na razne strani in vsakomur, kjer smo le vedeli za kakega svojega prijatelja.

Isto tako pa se je obrnil odbor do učiteljstva samega s posebno okrožnico, dal jo priobčiti v „Učit. Tov.“ in jo po šolskih vodstvih s pravili vred odposlal vsemu učiteljstvu na Kranjskem.

Obrnili smo se bili dalje s posebnim pismom tudi do vseh sl. okrajnih učiteljskih društev na Kranjskem z uljudno prošnjo, naj bi nas slavno-ista blagovolila podpirati v našem blagem prizadevanji s tem: 1. da bi sama pristopila k našemu društvu kot pokrovitelj, 2. da bi nam med čč. svojimi člani in prijatelji pridobila čim več udov in podpornikov, 3. da bi se ob raznih društvenih shodih, konferencah in drugih prilikah zbirali mali doneski, ter 4. v ta namen

prirejevali koncerti, 5. da bi se v ložjo izvršitev tega postavil za vsak sodni okraj po jeden poverjenik.

Žal, da smo dobili na to stran prav malo — ali celó nič! — podpore. Upamo pa, da bodo sl. društva s podvojeno marljivostjo zamujeno poravnala, vsaj gre vendar samo nam samim in našim sirotam v korist! Pohvalno pa mi je omeniti sl. slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani, ki je bilo priredilo našemu društvu v korist predpustno veselico z lepim čistim dohodkom **140 K.** Vrlim gospodičnam tovarišicam in gg. tovarišem, ki so se bili združili v ta namen v poseben pripravljalni odbor, izrekam še tem potom najsrčnejšo zahvalo. Naj bi bili drugim društvom v izgled in posnemo!

Komaj pa smo bili razposlali prijateljem in tovarišem okrožnico in pravila, že so nam dohajali darovi in podpore z raznih strani: znamenje, da imamo, hvala Bogu, še obilo in dobrih prijateljev in da nismo še osamljeni. Toda sredi tega veselega pričetega dela ustavi nas — potres! Radodarne in odprte roke dobrih naših prijateljev hitele so ponesrečenim ljubljanskim in drugim prebivalcem po deželi v pomoč. Tovariši naši imeli so v mnogih krajih sami s sabo obilo potreb, drugi zopet hiteli so jim v pomoč — in tako podsuta je bila tudi naša stavba, da-si še le na popirji komaj zasnovana! Tu se je moralo ustaviti naše delo, tembolj, ker je bil tudi odbor vsled te silne nesreče na razne strani razkropljen. Ko smo se pa v jeseni zopet zdravi sešli, nadaljevali in obnovili smo svoje prošnje do prijateljev in tovarišev — in ne zastonj: darila so začela zopet dohajati v manjših in večjih svotah. Med zadnjimi naj častno omenim g. Petra Mayr-ja, posestnika itd. v Kranji, ki nam je v pomoč prihitel z lepo svoto **200 K** in postal poleg vrlega našega tovariša g. Jožefa Travnja v Naklem, pokrovitelj našega društva. Bog plati njima in vsem častitim prijateljem in podpornikom!

Društvo šteje tedaj danes: 2 pokrovitelja, 4 ustanovnike, 42 letnih članov in 30 podpornikov.

H koncu pa se obračam v imenu odbora do Vas tu zbranih in drugih odsotnih tovarišic in tovarišev z iskreno prošnjo in željo, da bi se v novem letu tega nam toliko potrebnega društva vsi s posebno ljubeznijo in darežljivostjo oklenili, podpirali je z letnimi doneski in nabiranjem malih svotič ob raznih shodih in veselih prilikah. Vsakdo ima gotovo tu ali tam kakega dobrega prijatelja; posluje in sodeluje v tem ali onem društvu: kako lahko pridobiti vrlega podpornika našemu društvu. V izgled nam bodi vrla tovarišica gospodična Ana Praprotnik-ova, ki je nabrala na Igu pri ondotnih šolskih prijateljih lepo svoto **41 K.** Nihče naj se torej ne odteguje ali celó izgovarja s praznim izgovorom, da nam zaželenega cilja ne bode mogoče doseči. Ako ne sedaj — v bodoče! Ne bodimo, kakor tisti

sebični in nespametni gospodarji, ki lepega sojega vrta s sadnim drevjem samo zaradi tega nočejo zasaditi, ker slutijo, da tega sadú oni ne bodo več uživali! Pomagajmo si sami in Bog nam bode pomagal! Ako pa se bomo zaničevali sami, podlaga smo in ostanemo tujčevi petil! Zato tovariši: kamen do kamena — palača!

(Konec prih.)

Naši dopisi.

Iz postojinskega okraja. (Volaričev večer v Zagorji na Pivki.) Dne 5. prosinca je napravila národna čitalnica v Zagorji veselico; čisti dohodek je bil določen sirotam in vdovi, prezgodaj umrlega učitelja-skladatelja Volariča.

Ker nam je rodoljubje in požrtovalnost vstrajnih Zagorcev znana, vedeli smo naprej, da se bo veselica dobro obnesla, toliko bolj, ker je bil namen dobrodelen, vsopred pa zanimiv. Nismo se varali! Inteligence in priprostega ljudstva je bilo polno.

Lepo je bilo videti tam domačega č. g. župnika, za njim mnogo sodnih, političnih, davkarskih, železničnih, poštних in gozdnih uradnikov. Tu zopet smo videli mnogo trgovcev, zasebnikov, obrtnikov vseh „branz“, med njimi pa mnogo zavednih kmetov.

Prepričali smo se, da ima pravi učitelj zaslonbo v vseh stanovih. Tudi precej učiteljev nas je bilo zbranih.

Ne bom popisoval posameznih točk, omenim naj le, da je gosp. učitelj Malnarič proslavljal ranjcega Volariča v prelepem govoru. Do solz so nas ganile njegove prelepe besede.

Kdo bi si ne obrisal solze pri besedah:

„Tam od jadranskega morja pa pihlja sapica na prerani grob umrlega učitelja. Na svežem grobu zdihuje pa njegova mlada vdova, krog katere jočejo štirje neodrasli otroci. Neodrasli pravim, ker najstarejši je komaj 7 let star i. t. d.“

Čistega dohodka je bilo okolo 80 K, kar dela čitalnici in Zagorcem le čast.

Slava podpirateljem učiteljskih sirot!

Vestnik.

Najvišje odlikovanje. Nj. Veličanstvo, presvetli cesar je podelil bivši prednici uršulinskega samostana, č. g. M. Antoniji Murgelj zlati križec s krono za zasluge, ki si jih je pridobila za razvoj samostana. Dne 16. prosinca ji je izročil cerkveni vodja vč. g. V. Eržen to odlikovanje. Pri tej priliki so notranja in vnanja šola ter čč. gg. uršulinke teknovali, kako bi pokazale svojo hvaležnost in udanost prezaslužni dolgoletni voditeljici uršulinskih šol in samostana. Vrstili so se govori in deklamacije; slavnost je povešavalo ubrano petje in dovršena godba, nad vse mične pa so bile srečno odbrane žive podobe.

Darovi za „učiteljski konvikt“: Vesela družba 4 ljubljanskih in 3 borovniških učiteljev dne 16. prosinca v Borovnici 7 K; „Slovensko učiteljsko društvo“ 20 K; bl. g. Ivan Pezdič, ud c. kr. deželnega šolskega sveta i. dr. v Kranji 4 K (letnina za 1895. in 1896. l.); g. A. Zagorjan, knjigotržec v Ljubljani 4 K; g. Jožef Golob, posestnik v Kranji 6 K; g. Matija Petrič, učitelj v Strugah 10 K (ustanovnina za leto 1896.); gđc. Justina Lavrič, učiteljica v Poljanah nad Škofjo Loko 4 K (letnina); g. Vinko Levstik, nadučitelj na Vrhniki 2 K (letnina); g. M. Debelak, učitelj v Koveru

2 K (letnina); g. Janko Nep. Jeglič, nadučitelj pri Sv. Križu p. Litiji je nabral pri tamošnjih prijateljih šole 42 K 20 h.

Za A. Praprotnikov spomenik je darovala sl. „Matica Slovenska“ 100 K; g. J. Toman, nadučitelj v Moravčah 2 K; g. J. Pezdíč, ud c. kr. deželnega šolskega sveta i. dr. v Kranji 10 K; g. Fr. Trošt, nadučitelj na Igu 1 K; g. J. Reich, učitelj na Igu 1 K. — Slava!

Prvi desetak za „Franc Jožefovo ustanovo za učiteljske sirote na Kranjskem“ namesto 360 gld. za l. 1896. nam je poslal dne 22. prosinca velespoštovani tovariš iz kočevskega okraja, g. Matija Petrič, učitelj v Strugah. — Živel darovalec in nasledniki! Sploh se kaže veliko zanimanje in veselje za to ustanovo; v Postojni, n. pr. je učiteljski zbor sklenil, da bode vsakdo daroval v ta namen 1% od svoje plače. Tovariš iz logaškega okraja, ki je poslal dne 23. prosinca za sè in tamošnjega 2. učitelja polletni prispevek za l. 1896., nam piše: „Da bi vendar vsak učitelj se zdrnil in si tè krajcarje utrgal! Dal Bog!“

Novi odbor Slovenskega učiteljskega društva: Andrej Žumer (predsednik); Juraj Režek (podpredsednik); J. Furlan (tajnik); Al. Kecelj (blagajnik); E. Gangl (knjižničar); J. Dimnik (urednik); J. Cepuder, Fr. Črnagoj in J. Likar (odborniki).

Prihodnji „večer“ Slovenskega učiteljskega društva bode dne 5. svečana v klubovi sobi pri „Slonu“. Gosti dobro došli!

Mestna nemška deška štirirazrednica se bode razširila v petrazrednico in deklška petrazrednica pa v šestrazrednico.

„Domačo vzgojo“ prodaja z izredno pridnostjo g. Fr. Gärtner, učitelj v Kranji; do sedaj je razpečal že 50 knjig. Živel vrlí sotrudnik in živeli zavedni meščanje kranjskega mesta!

Iz deželnega zbora kranjskega. Posl. Klun je poročal o računskem sklepu učiteljskega pokojninskega zaklada za leto 1894. in predlagal naj se odobri. Sprejeto. Redni dohodki so znašali 10.942 gld. 27½ kr., dež. zaklad je prispeval 17.094 gld. 26½ kr.; potrebovalo se je 27.926 gld. 5 kr., torej se je prihranilo v primeri s proračunom 1973 gld. 95 kr. Čista imovina je znašala koncem 1894. l. 32.326 gld. 9 kr.

Posl. Klun je poročal o računskem sklepu normalnošolskega zaklada za l. 1894. in predlagal, naj se odobri. Dohodki so znašali 195.666 gld. 53½ kr., dež. zaklad je doplačal 145.674 gld. 1½ kr., v primeri s proračunom se je prihranilo 2968 gld. 45 kr.

Posl. Klun poroča o proračunu zaklada učiteljskih pokojnin za l. 1896. in o prošnjah za podelitev in podaljšanje miloščin ter predlaga: naj se Heleni Čuk podaljša miloščina letnih 100 gld. za 3 leta, Ani in Karolini Malenšek letnih 30 gld. za 3 leta, Alojziji Malenšek naj se dovoli miloščina 30 gld. za 3 leta, Mariji Praprotnik naj se dovoli miloščina letnih 120 gld. za 3 leta, prošnja Ane Sever naj se odkloni, prošnja Ane Novak pa odstopi dež. odboru, da o njej poroča. Proračun izkazuje potrebstino 32.203 gld., pokritja 10.682 gld., primankljaj znaša torej 21.521 gld. Predlogi finančnega odseka se odobre in se vzprejmeta še resoluciji, da je vse šolstva tičoče se prošnje pošiljati dež. odboru po dež. šolskem svetu, ki ima poročati in da naj dež. odbor da izračunati po zavarovalnem tehniku, koliko bi veljalo zavarovanje kranjskih učiteljev po sedanjem statusu.

Posl. baron Schwegel opozarja na okolnost, da se troški za učiteljsko pokojništvo čedalje bolj množe. Resolucija, naj se naroči zavarovalnemu tehniku izračunati, koliko bi veljalo zavarovanje učiteljev, je zategadelj nevarna, ker bi se težko dobili zanesljivi podatki in bi stvar veljala jako mnogo. Zato naj dež. odbor prosi vlado, da zavarovalno-tehniškemu oddelku naroči izračunati. Sploh pa bi bilo vprašanje o penzijskem statusu dobro preštudirati.

Posl. dr. Tavčar poroča o prošnji zaveze učiteljskih društev za preuredbo § 1., št. 2 odstavka f obč. volilnega reda. Prošnja omenja, da se stalnim učiteljem krati volilna pravica, seособno ker se tolmači zakon tako, da se je priznala volilna pravica le nadučiteljem ne pa stalnim učiteljem, dočim je upravno sodišče že razsodilo, da imajo volilno pravico vsi stalno nameščeni učitelji. Prememba obč. volilnega reda je res potrebna, zlasti ker administrativna oblastva ne postopajo jednako. Ker ne kaže jednega samega odstavka preminjati, naj se odstopi prošnja dež. odboru z naročilom, naj o njej poroča v prihodnjem zasedanju in predloži načrt premembí obč. volilnega reda.

Deželni predsednik baron Hein omeni, da razsodbe okr. glavarstva niso mero-dajne, da je pa vlada se vedno držala načela, da imajo vsi stalni učitelji volilno pravico. S premembo obč. volilnega reda ni še dosti storjeno, bilo bi premeniti tudi volilni red za volitev v dež. zbor.

Posl. dr. Tavčar omenja, da je stališče dež. vlade že znano, da pa se posamična okr. glavarstva nečejo ukloniti; umestno je torej, da se stvar definitivno reši. Ob sebi je umevno, da se bode moral deželni odbor ozirati tudi na volilni red za deželno-zbornske volitve.

Predlog upravnega odseka se odobri.

Posl. dr. Papež poroča o prošnji predsedstva zaveze slov. učiteljskih društev glede podpore za izdajo knjižnice za mladino in predlaga naj dež. odbor kupi 100 izvodov letnika 1895. in naj jih društvo „Narodna šola“ razdeli med revne šolarje. Sprejeto.

Posl. Klun poroča o proračunu normalno-šolskega zaklada za l. 1896. Potrebščina znaša 359.775 gld., v primeri s potrebsčino za l. 1895. večja za 7298 gld. Pokritje znaša 23.279 gld., primankljaja je torej 336.496 gld., v primeri s proračunom za 1895. l. za 7300 gld. večji.

Posl. dr. Schaffer pravi, da so razmere normalnošolskega zaklada zdrave, zato bodo nemški poslanci glasovali za proračun.

Posl. Kersnik se sklicuje na letni prispevek štajerskega deželnega odbora za šolo v Motniku in predlaga resolucijo, naj bi dež. šolski svet uvrstil učiteljsko mesto v Motniku v III. plač. razred.

Posl. baron Schwegel se izreče za resolucijo finančnega odseka glede šolskega nadzorništva.

Dež. predsednik baron Hein meni, da Kersnikovi resoluciji dež. šolski svet ne bo mogel ustreči, češ, da je to mogoče, le ako premeni procentno razmerje glede učiteljskih mest kakor jih določa zakon.

Posl. Kersnik omeni, da se je jednaka resolucija že lani sprejela in da je njen namen skrbeti, da se pri reorganizaciji odpravi svoj čas storjena krivica.

Zbornica odobri proračun brez premembe in vzprejme resolucijo dr. Schafferja glede zgradbe gimnazijskega-poslopja in resolucijo finančnega odseka, s katero se vlada pozivlja, naj v dosego intenzivnejšega nadzorovanja ljudskih šol že za šolsko leto 1896/97. imenuje posebnega dež. šolskega nadzornika za ljudske šole na Kranjskem in Kersnikovo resolucijo.

Šolske razmere na Tirolskem. Dne 12. prosinca t. l. se v neki vasi blizu Inomosta ni mogel vršiti določeni pouk v nedeljski šoli, ker so bile učenke, stare 14 do 15 let, žganja tako pijane, da so ukale in vriskale kakor rekrutje. Tudi v drugih tirolskih vaseh niso taki prizori redki.

Mednarodna razstava za telesno vzgojo, negovanje zdravja in sport bode od vel. travna do vinotoka t. l. v Inomostu na Tirolskem.

Veselico na korist „Učiteljskega konvikta“ so priredili prijatelji šole v Dragi dne 26. prosinca s tem-le vspeedom: 1. Pozdrav gostov. 2. Slavnostni govor. 3. Tombola. 4. Petje in prosta zabava.

V nižje avstrijskem deželnem zboru je vlada predložila šolsko podlogo, katera zahteva podaljšanje mandata krajnim in okrajnim šolskim svetom od treh na šest let. Dalje predlaga, da se šolski nadzorniki ne jemlje iz učiteljstva za dobo šestih let, ampak da se za to mesto imenuje stalni uradnik. Radovedni smo, kako se bode ta stvar rešila. Brez burne debate ne bode šlo.

—c.

Šolske potrebsčine v Avstriji. Vseučilišni docent dr. F. Schneid je imel pred 14. dnevi na Dunaji jako poučljivo predavanje. Trdil je in té svoje trditve podprl s številkami, da Prusija mnogo več žrtvuje za pouk nego Avstrija. Avstrijo stane učenec povprečno 1.71 gld., Prusijo pa 5.90 mark. Za visoke šole izda Avstrija 5,000.000 gld., Prusija 14,000.000 mark; za srednje šole Avstrija 7,000.000 gld., Prusija 31,000.000 mark; za strokovne šole Avstrija 6,500.000 gld., Prusija 10,000.000 mark; za ljudske šole Avstrija 40,000.000 gld., Prusija 177,000.000 mark; kakor razvidimo iz števil, se v Avstriji zlasti za ljudske šole z ozirom na druge države jako malo žrtvuje. K sklepu opozarja g. predavatelj merodajne kroge, da je v tem oziru radikalna prememba vsekako potrebna.

—c.

Koroški učitelji so, kakor pišejo „Freie Stimmen“, nezadovoljni z odnotnim deželnim šolskim svetom, ker noče uvesti postave o takozvanem „Personalclassensystem“, katera se je sklenila v zadnjem deželnozbornem zasedanju in ki bi se imela vpeljati dne 1. prosinca t. l. Deželnemu šolskemu svetu menda novi zistem ne ugaja, ker bi potem ne mogel več z učitelji tako samovoljno postopati, kakor dosedaj.

„Kärntner Schulblatt“, glasilo koroških učiteljev, je nehal z novim letom izhajati!

—C.

Koliko stane vsak šolar v Avstriji. Glasom ravnokar izdanih šolskostatističnih podatkov stane vsak šolar (obiskovalec ljudske ali meščanske šole) dotično kronovino: na Dolenjem Avstrijskem 20 gld., na Češkem 15 gld., na Moravskem 14 gld., na Solnograškem 14 gld., na Gorenjem Avstrijskem 14 gld., v Šleziji 14 gld., na Štajerskem in na Koroškem 12 gld., na Tirolskem in na Primorskem 11 gld., na Kranjskem 8 gld., v Dalmaciji 7 gld., v Gališki in v Bukovini 6 gld. Zato pa je na Dolenjem Avstrijskem le 6-2% analfabetov, na Gališkem pa 60%!

V vsej Avstriji (izključno dežele ogerske krone ter Bosne in Hercegovine) je 17.735 ljudskih šol, katere obiskuje 3.131.800 otrok.

Dunajski vojaški list „Vedette“ je o Lebanovem „Čehovinu“ prinesel v svoji 861. št. kaj laskavo oceno, in sicer v podlistku. Gosp. Anton Jacobi, učitelj na mestni šoli v Gorici in c. kr. stotnik, misli uprizoriti akcijo, da se postavi Čehovinu v Branici spomenik. Ideja je izvrstna in se gotovo obistini. Nadporočnik grof Karol Lanthieri v Gorici pa je pisal pisatelju, da bi bilo dobro, ko bi se vzdala na rojstno hišo junakovo mramornata spomeniška tabla in se izjavlja, da je pripravljen tudi gmotno podpirati to idejo. Kakor se vidi, Lebanova knjižica ni bila zastoj, vzbudila je pozornost tudi v najvišjih krogih, celo na cesarskem dvoru; kajti nadvojvoda Ludovik Viktor sam je naročil 20 iztisov.

Iz statistike bede. Dve številki označujeta kaj karakteristično tužne razmere siromakov v Londonu. V tem morda najbogatejšem mestu na svetu je 1. 1893. umrlo 51 oseb, 1. 1894. pa 39 oseb — od glada. Tistih, kateri so lakote onemogli, pa bili še pravočasno prinešeni v bolnico, je bilo na tisoče.

Kar otroci vidijo doma, o tem govoré. Nedavno je vprašal župnik nekje v šoli sina ubožnega težaka: „Tinček, ali bi mi znal povedati, zakaj so Adama in Evo izgnali iz paradiža?“ — Fantic je nekoliko časa premišljeval, potem pa se je odrezal: „Zato, ker nista mogla plačati stanarine!“ — Dečkov oče moral je bil namreč nedavno iz stanovanja, ker trdosrčnemu gospodarju ni mogel poravnati stanarine.

Mestna slovenska šola v Gorici otvorila se je dne 20. m. m. Magistrat je samo z laskimi lepaki naznanil, kedar se bode vršilo vpisovanje. Otroke sta vpisovala dva Laha. Značilno je tudi to, da na mestno šolo ni prišel nobeden dosedanjih učiteljev na Sloginih zavodih.

Častno občanstvo. Občina Dolenja Šiška je v občinski seji imenovala za častna občana deželnega predsednika g. Viktorja barona Heina in okrajnega glavarja g. Ferdinanda markija Gozanija.

Vse premoženje za dobrotelne zavode je zapustila vdova praškega trgovca z železnino Karlota Mezoren. Mej drugim dobe legate praški zavod za slepe in dunajsko vseučilišče. Večidel 800.000 gld. znašajoče zapuščine je odločila za ustanovo za osirotele deklice.

Pomazana cesarjeva podoba. V sobi tržaške višje realke so nekateri zlikovci namazali cesarjevo podobo. Najbrž so to storili dijaki. Ravnateljstvu se pa menda ne zdi vredno stvari preiskavati, ker taki dogodki so v očeh nekaterih ljudij v Trstu nedolžne „otročarije“.

Ljudski učitelji na Tirolskem. Pred nekaterimi leti so na Tirolskem sklenili zakon, da se na jednorazrednicah ne smejo nastavljeni učiteljice. Ta zakon se je sklenil, ker večini svetne učiteljice niso nič po volji. V tem so pa na Tirolskem začeli uvajati šolske sestre. Z njimi bi radi izpodrinili vse svetne učitelje. Njih nameri je baš omenjeni zakon na potu. Zaradi tega so pa lani sklenili, da se omenjena določba razveljavi. Te dni je pa vlada naznanila deželnemu zboru, da omenjene spremembe ne more predložiti sankciji. Vlada namreč dobro ve, da bi pouk v ljudskih šolah bil na škodi, ako se izroči jedino šolskim sestram. Da se večina sedaj jezi na vlado, se ve samo po sebi, a kakor se kaže, se grof Badeni in baron Gautsch dosti ne zmenita za njih jezo.

† **Luka Kunstek.** Dne 6. m. m. umrl je v Ptuj na Štajerskem po kratki, a mučni bolezni gimnazijski profesor Luka Kunstek, 61 let star. V pokojniku zgubil je naš narod iskrenega rodoljuba stare korenine in značajnega moža, kakoršnih je malo, gimnazijska mladež pa izbornega učitelja. Lahka mu bodi zemlja!

Socijalistični učitelji imeli so shod v Bruselju v Belgiji. Sklenili so se obrniti do občin s socijalističnimi zastopi, da bi se revnim učencem opoldne v šoli preskrbovalo kosilo. Nadalje so priporočali, da bi se že v ljudski šoli gojil socijalizem, zlasti s primernimi podobami na pisalnih vezikih. Osnovati so sklenili blagajnico, da se bodo podpirali učitelji, ki iz političnih ozirov zgube službo.

Avstrijske srednje šole. V preteklem šolskem letu je imela Avstrija 183 gimnazij, in sicer: 149 velikih, 15 malih, 15 realnih in velikih, 4 realne.

Največ gimnazij je bilo na Češkem, namreč 56; v Galiciji 30, v Nižji Avstriji 26, na Moravskem 21, povsod drugod po manj kot 10, le 2 na Solnograškem.

Največ gimnazij je vzdrževala država, namreč 143; 13 redovi, 10 mesta, 9 dežele, po 3 škofoje in zasebniki, 2 javni zakladi.

Po jeziku je bilo največ gimnazij nemških, namreč 99; 41 je bilo čeških, 25 poljskih, 9 dvojezičnih, 4 laške, 3 srbsko-hrvaške in 2 rusinski, nobena slovenska.

Na Kranjskem je bilo pet gimnazij; izmed njih 3 male in 2 veliki; vseh pet je bilo državnih; po jeziku 1 nemška in 4 dvojezične.

Real je bilo v preteklem šolskem letu 84, izmed njih 17 malih in 67 velikih.

Največ real je imela zopet Češka, namreč 22; 19 Moravska in 16 Nižjeavstrijska, vse druge kronovjne po manj kot 10; Solnograška, Koroška, Kranjska in Bukovina le po jedno.

E. Lah.

Prošnja. Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja logaškega* postavi jeseni nagroben spominek rajnemu svojemu predsedniku V. Ribnikar-ju. Ker pa prispevki logaškega učiteljstva nikakor ne bodo zadostovali za pokritje stroškov nagrobnega spominka, in sicer tacega, kakoršnega je zaslužil v resnici uzorni ta mož, se obrača podpisano predsedništvo do vsega slovenskega učiteljstva, kakor sploh do vseh znancev in prijateljev nepozabnega nam tovariša Vojteha Ribnikar-ja, z uljudno prošnjo, da vsakdo po možnosti pripomore v pokritje nagrobnega spominka. — Darovi naj se pošiljajo na naslov: J. Šega, učitelj v Dol. Logatcu. — Imena darovalcev priobčevala se bodo v „Popotniku“ in „Učiteljskem Tovarišu“.

Predsedništvo „društva učiteljev in šolskih prijateljev logaškega okraja“

v Planini, dne 15. prosinca 1896.

I. Šega s. r.

t. č. tajnik.

Jos. Bénédek s. r.

t. č. predsednik.

Zahvala. Milostljivi gospod stolni prost in c. kr. deželni šolski svetnik doktor Leon Klofutar podelil je tukajšnji šoli nove in elegantno vezane knjige: Občno ukoslovje, Pedagogični letnik III. leto, Pedagogični letnik IV. leto, Jezikovni pouk od Fran Gabrškega in Navod k početnemu risanju in oblikoslovju od Josipa Bezljaja.

Podpisani si tedaj šteje v prijetno dolžnost v svojem in imenu tukajšnjega šolskega osebja za ta visoki dar imenovanemu gospodu izreči iskreno zahvalo!

Šolsko vodstvo v Zagorji ob Savi 22. prosinca 1896.

Peter Gross, nadučitelj.

Zahvala. Slavno društvo „Narodna šola“ poslalo je za malo svoto tolikanj šolskega blaga podpisanemu vodstvu, da si šteje v dolžnost ga tem potom v svojem, kakor v imenu ubožne obdarovane šolske mladine najtopleje zahvaliti.

Šolsko vodstvo v Begunjah (Gorenjsko), dne 18. prosinca 1896.

Val. Zavrl.

Zahvala. Podpisano šolsko voditeljstvo se v svojem in v imenu revnih šolskih otrok sl. društvu „Narodna šola“ za mnogo poslanega šolskega blaga najtopleje zahvaljuje.

Šolsko voditeljstvo v Št. Jerneji, dne 18. prosinca 1896.

Jan. Sajé, nadučitelj.

Zahvala. Visokorodni gosp. Adalbert grof Kottulinsky c. kr. kamornik, ud gospodske zbornice i. dr. blagovolil je tukajšnji šolski delarni podariti za 10 gld. rezlačkega lesa in jeden cekin najprirednejšemu učencu, za kar se mu podpisanec najtopleje zahvaljuje. — Krško, dne 24. prosinca 1896.

Flor. Rosman.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

o. šol. sv. Na dvorazrednici v Begunjah se razpisuje v stalno nameščenje drugo učno mesto s prijemki IV. plač. vrste.

Prošnje do 16. svečana.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatci, 17. prosinca 1896.

Štev. 126

o. šol. sv. Na štirirazrednici v Kočevji se razpisuje v stalno oziroma začasno nameščenje 3. učno mesto s prijemki IV. plačilne vrste.

Prošnje do 20. svečana t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevji, 20. prosinca 1896.

Izšla je :

Domača vzgoja.

Slovenskim materam, vzgojiteljicam, učiteljicam, vzgojiteljem in učiteljem
po najboljših virih spisal

JAKOB DIMNIK

učitelj v Ljubljani.

Izdalo in založilo

„Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani.“

➡ Dobiva se pri učitelju Jakobu Dimnik-u v Ljubljani,
Šubičeve ulice 3. po 1 gld. knjiga. ➡

➡ Čisti dohodek je namenjen „Društvu za zgradbo
učiteljskega konvikta v Ljubljani.“ ➡

Higij., c. kr. priv. šolske klopi

in dovoljenje za njih ponarejanje

priporočuje

po prav nizki ceni, tudi na obroke

Ivan Weixl,

nadučitelj

— v Kamnici pri Mariboru o/D. —

➡ Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih! ➡

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1¼ poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema gospod A. Kecelj v Ljubljani na Kongresnem trgu št. 2.

Vse pošiljkatve naj se pošiljajo franko.

Izdavatelj in lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.